

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Прикладна статистика»**

за програмою професійного спрямування
«Бізнес-статистика та аналітика»

на тему:
**« СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В
УКРАЇНІ»**

Виконавець:

студентка обліково-економічного
факультету
Зарічна Тетяна Сергіївна

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
Ольвінська Юлія Олегівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні в період трансформаційних змін соціальної та економічної системи України та багатьох країн світу однією з найважливіших проблем суспільства є не лише збереження, а й примноження людського потенціалу країни. Це завдання може бути реалізовано лише за умови забезпечення стійкого та динамічного людського розвитку, що має відбуватись на якісно новій основі і який потребує адекватного та соціально гарантованого економічного забезпечення.

Актуальним в теоретичному та практичному плані є поглиблене розуміння тих тенденцій, закономірностей і факторів, що визначають стан, рівень та перспективу якісної динаміки людського розвитку населення країн світу в складних сучасних умовах, а також наукове обґрунтування шляхів та ефективних механізмів забезпечення цього процесу.

Не зважаючи на важливу роль економічного зростання, воно є лише засобом розвитку суспільства. Найбільшим багатством будь-якої країни в першу чергу є люди. Погляд на розвиток економічної системи крізь призму людського розвитку не є чимось новим.

Ще Аристотель вважав, що устрій будь-якого суспільства необхідно оцінювати по тому, як воно сприяє розвитку людських цінностей.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз впливу факторів на рівень людського розвитку.

Завдання дослідження:

- аналіз динаміки індексу людського розвитку в цілому;
- порівняльний аналіз людського розвитку в Україні та деяких країнах світу;
- аналіз окремих складових індексу людського розвитку;
- аналіз динаміки рівня регіонального людського розвитку в Україні;
- аналіз впливу факторів на рівень людського розвитку.

Об’єкт дослідження – процеси та явища у сфері людського розвитку.

Предмет дослідження – це рівень людського розвитку в Україні та деяких країнах світу.

Методи дослідження: Для вирішення поставлених завдань у роботі були використані наступні статистичні методи: метод статистичного групування, відносних та середніх величин, методи аналізу рядів динаміки. Також застосувались методи табличного та графічного представлення даних.

Інформаційна база дослідження. Наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, нормативно-законодавчі акти України, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинних даних про людський розвиток, а також офіційні звіти ООН про індекс людського розвитку у світі.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (32 найменувань) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінки. Основний зміст викладено на 72 сторінках. Робота містить 28 таблиць, 12 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: Зарічна, Т. С. Статистичний аналіз рівня людського розвитку в Україні [Текст] / Т. С. Зарічна, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – С. 86 – 91

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методологічні основи статистичного дослідження рівня людського розвитку**» розглянуто теоретичні та методологічні основи дослідження людського потенціалу, наведено етапи формування теорії людського розвитку, зміст, сутність та основні складові концепції людського розвитку, а також наведена міжнародна методологія вимірювання індексу людського розвитку.

У другому розділі «**Статистичний аналіз рівня людського розвитку в Україні**» проаналізована динаміка як самого індексу людського розвитку так і його основних складових: рівня освіти, тривалості життя, а також ВВП на душу населення. Проведено порівняльний аналіз країн світу за рівнем людського розвитку. Проранжовано обрані країни за окремими показниками людського розвитку.

У третьому розділі «**Регіональний аналіз людського розвитку в Україні**» виявлено, як змінювався ІРЛР по регіонах у 2017 порівняно з 2012 роком. Проведено аналіз динаміки ІРЛР за шістьма блоками регіонального розвитку.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було проаналізовано рівень людського розвитку в Україні, було порівняно рівень людського розвитку в Україні та в деяких країнах світу, проаналізовано регіональний рівень людського розвитку в Україні в цілому та за окремими блоками.

Для цього були розраховані показники динаміки індексу людського розвитку як в цілому в Україні, так і в порівнянні з деякими країнами. Було проаналізовано регіональні особливості людського розвитку в Україні та за кожним із 6 блоків регіонального людського розвитку.

Так, починаючи з 2007 року до 2017 індекс людського розвитку в Україні то зростав, то зменшувався. У 2017 порівняно з 2008, тобто за 10 років ІЛР зменшився на 0,045 або на 5,6%.

Проведені дослідження дають можливість зробити висновок про те, що людський розвиток є дуже вагомим індикатором зростання кожної з розглянутих країн. Можемо сміливо сказати, що найбільшим багатством кожної держави є людина. І чим більший розвиток має людина, тим розвинутішою буде ставати держава.

В рейтингу світу за показником ІЛР протягом 2007-2009рр Україна займала 85 місце, у 2010 році зайняла позицію 69 місця, далі щороку поступово зростала і вже у 2017 році займала 88 місце серед країн світу.

Було розраховано такі показники, як очікувана тривалість життя, та ВНД у розрахунку на 1 особу. У 2017 році порівняно з 2008 роком, тобто за 10 років, очікувана тривалість життя збільшилась на 5 років або у 1,075 разів чи на 7,5%. У 2017 році порівняно з 2008 роком, тобто за 10 років, ВНД у розрахунку на одну особу зменшився на 543 USD або на 17,7%. У рівні освіти за період 2007-2017 років особливих змін не відбулося, очікувана тривалість навчання в середньому складає 12-15 років. За цим показником Україна посідає перші місця в рейтингу серед країн світу. Саме цей показник сприяє достатньо високому рівню ІЛР в Україні. Рівень грамотності населення України дорівнює майже 99%. Це в першу чергу пов'язано зі значною увагою, яка приділялась освіті протягом багатьох років. Також на достойному рівні знаходиться значення таких показників як доля, тих хто навчається.

Для аналізу були обрані країни з різними рівнями людського розвитку Так, Норвегія, Японія та Італія це країни з дуже високим рівнем людського розвитку, Білорусь і Таїланд, як і Україна відносяться до країн з високим рівнем, Молдова – з середнім рівнем та Нігер – з низьким. Норвегія більше десяти років очолює рейтинг країн світу за індексом людського розвитку із 189 країн світу за показником людського розвитку. Шосте місце посідає Україна. В рейтингу країна займає 88 ланку з індексом 0,751. Останньою із семи країн за рівнем людського потенціалу є Нігер. Вона займає 189 сходинку із 189 країн світу.

Аналіз динаміки показників ІЛР показав, що в усіх країнах спостерігається незначне зростання показника кожен рік. Так, Молдова у 2017 році досягла значення ІЛР 0,700 та відноситься до групи с високим рівнем людського розвитку. Таке покращення в першу чергу обумовлено підвищеною увагою к проблемам людського розвитку як у світі в цілому, так і в окремих країнах

Серед обраних країн найвища тривалість життя у Японії – майже 84 роки, Італії – 83 роки та Норвегії – 82 роки, найнищій у Нігері – 60 років. Але слід відмітити, що у Нігері спостерігалось найбільше зростання очікуваної тривалості життя серед аналізованих країн. Україна, Білорусь та Молдова знаходяться майже на одному рівні

Проведений аналіз динаміки показав, що найнищій рівень освіти спостерігається у Нігері, а найвищій – у Норвегії. Слід відмітити, що у 2017

році порівняно з 2007 роком в усіх аналізованих країнах спостерігається негативна тенденція до зниження рівня освіти.

Слід відмітити, що в усіх країнах за аналізований період спостерігалась позитивна тенденція до зростання рівня життя. Найбільше зростання спостерігалось у Молдові, ВНД на душу населення виріс майже у 2 рази.

Проведений аналіз свідчить про те, що Україна значно програє серед розвинутих країн світу як за рівнем людського розвитку в цілому, так і за окремими показниками. Більш-менш конкурентна лише у сфері освіти.

Починаючи з 1992 року крім звітів про людський потенціал в глобальному масштабі, стали готувати і Національні доповіді про людський розвиток, використовуючи аналогічну методику, але адаптуючи її до національних особливостей.

Проведений аналіз свідчить про те, що сучасний стан інтегрального рівня людського розвитку деяких регіонів України у 2017 порівняно з 2012 роком, як збільшувався, так і зменшувався. Найбільше зріс ІРЛР у Івано-Франківській області, так у 2017 порівняно з 2012 роком він зріс на 10,7%. А у Київській області ІРЛР зменшився на 4,2% у 2017 порівняно з 2012 роком.

Групуючи області України за рівнем ІРЛР, можна виділити країни з низьким, середнім, високим та дуже високим рівнем людського розвитку. Загалом можна сказати, що у 2017 році з низьким індексом регіонального людського розвитку було 5 регіонів: Кіровоградська, Хмельницька, Херсонська, Рівненська та Житомирська області. З середнім індексом було 10 регіонів: Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Черкаська та Чернігівська області. Високий індекс регіонального людського розвитку мали такі 3 області: Закарпатська, Полтавська та Тернопільська. З дуже високим ІРЛР у 2017 році було 4 регіони: Івано-Франківська, Львівська, Харківська та Чернівецька області.

Проведений аналіз свідчить, що сучасний стан людського розвитку, не зважаючи на зростання окремих показників, ще не досяг бажаного рівня. Досвід країн із розвиненою економікою доводить надзвичайну важливість виваженої регіональної політики у підвищенні добробуту та створенні сприятливих умов для всього населення незалежно від місця проживання. Таким чином, забезпечення сталого людського розвитку як на регіональному рівні, так і в країні в цілому має бути пріоритетним напрямком для органів державної влади.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Зарічної Тетяни Сергіївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

«Статистичне дослідження рівня людського розвитку в Україні»
(назва випускної роботи)

Одеський національний економічний університет
Одеса, 2019.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів.

У роботі розглядаються теоретико-методологічні основи та методологія розрахунку рівня людського розвитку.

Проаналізовано рівень людського розвитку в цілому в Україні та за його окремими складовими.

Порівняно рівень людського розвитку України з деякими країнами світу.

Проаналізовано динаміку рівня регіонального людського розвитку в Україні

Запропоновано перейняти досвід країн із розвиненою економікою, які доводять надзвичайну важливість виваженої регіональної політики у підвищенні добробуту та створенні сприятливих умов для всього населення незалежно від місця проживання.

Ключові слова: людський розвиток, рівень освіти, тривалість життя, ВВП на душу населення, індекс регіонального людського розвитку.

ANNOTATION

qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree

Zarichna Tetyana Sergeevna
(Full Name)

" Statistical study of the level of human development in Ukraine"
(graduation title)

Odessa National Economics University
Odessa, 2019.

The qualifying work consists of three sections.

The paper deals with theoretical and methodological foundations and methodology for calculating the level of human development.

The level of human development in general in Ukraine and its individual components is analyzed.

The level of human development in Ukraine is relatively comparable with some countries of the world.

The dynamics of the level of regional human development in Ukraine are analyzed.

It is suggested to take the experience of developed economies, which prove the vital importance of well-balanced regional policy in improving welfare and create favorable conditions for the whole population regardless of place of residence.

Keywords: human development, level of education, life expectancy, GDP per capita, index of regional human development.